

*”Olen todella onnellinen, sillä elämässäni on rakkautta,  
työtä, terveyttä ja lapsi...”*

## **Bosnialais-nuorten ajatuksia onnellisesta ja onnettomasta tulevaisuudesta**

Ikonen Antti  
Opinnäytetyö  
Humanistinen Ammattikorkeakoulu  
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)  
12/2009

**HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU**  
**Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma**

Lohjan kampus  
Kartuntie 534  
08450 Lohja

**OPINNÄYTETYÖN TIIVISTELMÄ**

<b>Työn tekijä(t)</b> Ikonen Antti	
<b>Työn nimi</b> <i>Bosnialais-nuorten ajatuksia onnellisesta ja onnettomasta tulevaisuudesta</i>	
<b>Työn ohjaaja(t)</b> Viitanen Reijo	<b>Sivumäärä</b> 40
<b>Tiivistelmä</b> <p>Opinnäytetyö ”<i>Bosnialais-nuorten ajatuksia onnellisesta ja onnettomasta tulevaisuudesta</i>” on tutkimus Bosnia-Hertsegovinassa Banovicin kaupungissa asuvien 15–16 -vuotiaiden nuorten keskuudessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten nuoret kuvaavat tulevaisuuttaan 10 vuoden päähän kun se onnellinen tai kun se on onneton. Tutkimus on jatkoa Bosniassa keväällä 2007 suoritetulle projektiopintojen työharjoittelulle, jossa tuotettiin monikulttuurinen festivaali yhteistyössä paikallisten nuorten kanssa. Taustalla tutkimuksen tekemiselle oli ajatus, että maassa vain reilu kymmenen vuotta aiemmin riehunut sisällissota olisi vaikuttanut nuorten tulevaisuuskuviin sekä arvoihin.</p> <p>Aineistoa tutkimukseen kerättiin projektin teon yhteydessä keväällä 2007 eläytymismenetelmää soveltaen. Paikalliset 15–16-vuotiaat nuoret kirjoittivat kuvitteellisen tarinan siitä, että minkälaisessa tilanteessa he ovat kymmenen vuoden päästä. Toisena tiedonkeruu menetelmänä tutkimuksessa käytettiin havainnointia, jolla pyrittiin vahvistamaan eläytymismenetelmän tuomia tuloksia. Aineiston analyysin viitekehystenä käytettiin Allardtin hyvinvoinnin luokittelua elinolojen, sosiaalisten suhteiden ja itsensä toteuttamisen elementteihin.</p> <p>Tulokset osoittavat, että tutkimukseen osallistuneilla bosnialais-nuorilla maan tämänhetkisestä tilasta huolimatta nuorilla on hyvin samankaltaiset tulevaisuuskuvat, kuin muilla samanikäisillä Euroopan kulttuuripiiriin kuuluvilla nuorilla. Perinteiset hyvän elämän arvot, kuten laadukkaat elinolot, kunnossa olevat sosiaaliset suhteet ja mahdollisuus itsensä toteuttamiseen nousivat tärkeimmiksi onnellisen elämän elementeiksi. Vastaavasti onnettoman elämän elementeistä ilmeni eniten syrjäytymiseen, päihteisiin ja prostituutioon viittaavia mainintoja.</p>	
<b>Asiasanat</b> subjektiivinen hyvinvointi, tyytyväisyys elämään, onnellisuus, nuoret	

**HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES**  
**Degree Programme in Civic Activity and Youth Work**

Lohja's campus  
Kartuntie 534  
08450 Lohja

**ABSTRACT**

<b>Author(s)</b> Ikonen Antti	
<b>Title</b> <i>Bosnian youth's thoughts of fortunate and unfortunate future</i>	
<b>Tutor(s)</b> Viitanen Reijo	<b>Number of pages</b> 40
<b>Abstract</b> <p>My thesis "<i>Bosnian youth's thoughts of fortunate and unfortunate future</i>" is a study about the fortunate and unfortunate life expectations of 15-16-year-old youths that live in the city of Banovici in Bosnia-Herzegovina. The result of this survey is a follow-up of my project studies in Bosnia in spring 2007; where we produced a multi-cultural festival in co-operation with local youths. The target for my thesis is to find out how the previous civil war has impacted on the life expectations of the youth and how the life conditions of the present day's Bosnia affect their values.</p> <p>The material was gathered in spring 2007 by the empathizing method. Local 15-16-year-old youths were asked to write two fictional stories of how they see their lives after ten years. Another method used was observing, which was used to confirm the results from the empathizing methods. The context of analyzing the material was dividing the results in three classes: conditions of life, social relations and self-realization.</p> <p>The results conclude that despite the current situation of Bosnia, the youths participating in the survey have quite similar life expectations as their peers in the same cultural area of Europe. The traditional values for good life were good life quality, solid social relations and the possibility to realise one's ambitions became the most important elements of fortunate life. Consistently the main elements of unfortunate life were marginalization, abuse of drugs and alcohol and for the girls prostitution.</p>	
<b>Keywords</b> subjective welfare, satisfaction for life, felicity, youths	

## SISÄLLYS

1. JOHDANTO .....	5
2. AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET .....	6
3. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT .....	8
3.1 Toimintaympäristö .....	9
3.2 Banovici .....	12
4. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN .....	13
5 TUTKIMUSMENETELMÄT .....	14
6.1 Eläytymismenetelmä .....	15
6.2 Havainnointi .....	15
6. AINEISTON ANALYYSIMENETELMÄ .....	17
6.1 Onnellinen elämä .....	18
6.2 Onneton elämä .....	18
7. TULOKSET .....	19
7.1 Onnellisen tulevaisuuden kuvaukset .....	20
7.1.1 Elinolot .....	20
7.1.2 Sosiaaliset suhteet .....	21
7.1.3 Itsensä toteuttaminen .....	22
7.2 Onnetoman elämän kuvaukset .....	24
7.2.1 Elinolot .....	25
7.2.2 Sosiaaliset suhteet .....	27
7.2.3 Itsensä toteuttaminen .....	28
8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA .....	29
8.1 Opinnäytetyön luotettavuus .....	33
8.2 Opinnäytetyön eettisyys .....	34
LÄHTEET .....	36
LIITTEET .....	38
Liite 1. Eläytymistarinoiden kokoamislomakkeet 1 ja 2 .....	38
Liite 2. Tarinoiden koodaus .....	40
TAULUKOT	
Taulukko 1. Onnellisen ja onnetoman elämän elementit .....	17
KUVAT	
Kuva 1. Pinklandin nuorisotalo huhtikuussa 2007 .....	11
Kuva 2. Banovicin keskusta huhtikuussa 2007 .....	12
Kuva 3. Pinklandin nuorisotalon nuoria .....	24

## 1. JOHDANTO

Opintoihini Humanistisessa Ammattikorkeakoulussa sisältyi kansainvälisyys opintojakso Bosnia-projektissa. Jaksoon kuului kolmen kuukauden pituinen työharjoittelu Bosnia-Hertsegovinassa pienessä kaupungissa nimeltään Banovici. Minulla oli aitiopaikka päästä seuraamaan Banovicin ja Bosnian nykytilaa ja erityisesti nuorison näkökulmasta. Harjoittelujakso herätti paljon ajatuksia siitä, miten Banovicin nuoret kokevat sodasta toipumisen haasteet ja ennen kaikkea, miten he näkevät tulevaisuutensa rakentuvan sodan jälkeisessä Bosniassa. Oletuksenani harjoitteluun lähtiessä oli, että sodan jälkeisessä yhteiskunnassa on melko mahdotonta toteuttaa unelmiaan tai edes haaveilla niistä. Nuorten kanssa työskennellessäni ja heidän ajatuksiinsa tutustuessani päätin lähteä tarkemmin selvittämään olivatko oletukseni oikeita.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten Banovicin kaupungin nuoret kuvaavat tulevaisuuttaan kun se on onnellinen ja epäonnistunut. Tässä opinnäytetyössä annan äänen Banovicin nuorille ja samalla tarjoan heille mahdollisuuden pohtia tulevaisuuden kuvia niin onnellisen kuin onnettoman elämän näkökulmista. Tiedonkeruuseen käytettiin eläytymismenetelmää sekä havainnointia. Näillä menetelmillä pyritään saamaan aito ja tutkimuksen tavoitetta parhaiten palveleva tutkimustulos. Tutkimuksen toisena näkökulmana on oma oppiminen, jota tuodaan esiin erityisesti tulosten tulkinnessa ja johtopäätöksissä. Oman oppimisen näkökulman mukaan ottamiseen vaikutti eniten se, että olen kiinnostunut kansainvälisestä ja monikulttuurisesta nuorisotyöstä.

Aikaisemmat elämän tyytyväisyystutkimukset osoittavat, että nuorten tulevaisuudenhaaveet ja uhkakuvat ovat samanlaisia kautta läntisen maailman. Ollilan ja Euroopan Unionin elin- ja työolojen kehittämistutkimuksen (2008, 128; 2003) mukaan onnellisen elämän elementtejä ovat muun muassa terveys, perhesuhteet, lapset, työ ja uskonto. Kun taas epäonnistuneen elämän elementteinä pidetään köyhyyttä, terveyden menetystä ja yksinäisyyttä (Ollila 2008, 69).

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten Bosnian Banovicin kaupungissa elävät 15–16-vuotiaat nuoret kuvaavat kertomuksissaan tulevaisuuttaan, kun se

on onnellista ja kun se on epäonnistunut. Toisena tavoitteenani on oppia ymmärtämään erilaisessa kulttuurissa ja sodan jälkeisessä elämäntilanteessa elävien nuorten käsityksiä tulevaisuudestaan. Toivon opinnäytetyöni avulla saavani myös lisää tietoa ja kykyä ymmärtää, mitkä asiat voivat yhdistää meitä ihmisiä kohdatessamme erilaisista kulttuureista tulevia ihmisiä, esimerkiksi turvapaikanhakijoita.

## 2. AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Kartoittaessani aiempia tulevaisuus – ja elämään tyytyväisyystutkimuksia on syytä tarkastella Euroopan Unionin Euroopan elin- ja työolojen kehittämissätiöllä teettämää yleistä elämänlaatua tarkastelevaa kartoitusta vuodelta 2003. Siinä vertailtiin uusien, vuonna 2005 EU:hun liittyvien, jäsenmaiden ja vanhojen niin kutsuttujen EU-15-maiden elinoloja, terveyttä, tyytyväisyyttä elämään, asuamista, poliittista aktiivisuutta, koulutusta, työtä, arvoja ja tulevaisuutta (EU 2004, 1.)

Tutkimuksesta ilmeni, että keskimäärin 64 % eurooppalaisista suhtautuu optimistisesti tulevaisuuteen, vaikka maiden välillä onkin suuria eroja ja kaupungistuneiden alueiden asukkaat vaikuttavat olevan muita optimistisempia. Työttömyys vähentää erittäin voimakkaasti tyytyväisyyttä kaikkialla EU:n alueella. Uusien jäsenvaltioiden ja kolmen hakijamaan kotitalouksien keskimääräiset tulot ovat alle puolet EU-15:n keskiarvosta, mikä vaikuttaa elämänlaatuun. Kaikkialla Euroopassa tulojen osalta heikoimmassa asemassa ovat naiset sekä nuorin ja vanhin ikäluokka. Työttömyys vähentää erittäin voimakkaasti tyytyväisyyttä kaikkialla EU-25:ssä. Samalla tavalla myös alhaisimpiin tuloryhmiin kuuluvat ovat merkittävästi tyytymättömämpiä elämäänsä, kun taas korkeimpiin tuloryhmiin kuuluvat ovat tyytyväisimpiä. Myös koulutus ja terveys liittyvät vahvasti tyytyväisyyden asteeseen. Mitä yleiseen turvattomuuden tunteeseen tulee, tutkimus osoittaa, että Itävallassa, Tanskassa ja Ruotsissa vain yksi kymmenestä asukkaasta tuntee olonsa turvattomaksi asuinympäristössään; Latviassa ja Liettuaassa vastaava luku on yksi kahdesta. (EU 2004, 1-8.)

Anne K. Ollila (2008, 3) on tutkimuksessaan käsitellyt Suomen niin sanottujen marginaaliseutujen nuorten tulevaisuusodotuksia. Tutkimuksessaan hän tutki Itä-Helsingin ja Lapin yhdeksäsluokkalaisten käsityksiä tulevaisuudestaan asuamallaan seudulla ja tätä kautta pyrkii hahmottamaan heille reittiä menestykseen sekä pärjäämiseen ja vastaavasti epäonnistumiseen ja syrjäytymiseen. Ollila päätyy siihen, että marginaaliseudulla asuvat nuoret päätyvät muita herkemmin syrjäytymiskierteeseen. Hänen mukaansa, jos se että asuu Itä-Helsingin lähiössä tai Kemijärvellä tuottaa jo lähtökohtaisesti heikommät mahdollisuudet pärjätä elämässä. Molemmissa tapauksissa parempi tulevaisuus vaatii alueelta pois muuttamista. (Ollila 2008, 205.)

Teknologian Kehittämiskeskuksen (Tekes) vuonna 2008 tekemän selvityksen mukaan suomalaisnuoret arvostavat omassa tulevaisuudessaan vuonna 2020 perinteisiä arvoja, kuten perheenperustamista, vakiintunutta parisuhdetta ja työtä. Raha ja maine eivät tee onnelliseksi vaan onni löytyy ihmissuhteista. Sukupuoliroolit he näkevät yllättäväkin perinteisinä, miehisine uraputkineen ja vastaavasti kotiäiteineen. Puhuttaessa työstä, aineistosta nousee esiin prinsessaunelmia ja ”ryysyistä rikkauksiin” tyylisiä utopiatarinoita, jotka ovat ehkä syrjäyttäneet aiempien tutkimusten hieman realistisemmat yrittäjyyskertomukset. Kotimaansa he kokevat turvalliseksi lintukodoksi, joka tarjoaa mahdollisuuden onnelliseen ja hyvään elämään. Sen sijaan ura ja selkeä menestyminen tapahtuvat tutkimuksen mukaan ulkomailla. Maailman muuttamisen nuoret näkevät ikään kuin ulkoistettuna toimintona, siihen heillä ei ole omaa halua. Suurimmat henkilökohtaiset uhkat ovat työpaikan menettäminen tai sairastuminen (Seppänen 2008, 34.)

Suomalaisten nuorten pahoinvoinnin merkkeinä voidaan pitää yksinäisyyttä, juopottelua, masentuneisuutta, ja psyykkisiä ongelmia kuten syömishäiriöitä. Myös huostaanotot, erityisopetuksen tarve ja perheiden köyhyyden lisääntyminen kertovat hyvinvoinnin koetukselle joutumisesta. Syinä nuorten pahoinvointiin nähdään vanhempien kova työtahti, perheen vaihtuvat ihmissuhteet ja turvallisten aikuiskontaktien niukkuus nuorten elämässä. Myös vanhempien päihteiden käyttö ja väkivaltaisuus ovat lasten ja nuorten pahoin-

voinnin taustalla (Kuivakangas 2002, 30). Myös elinolosuhteet vaikuttavat nuorten hyvinvointiin. Lapsen asuinympäristö ja sen piirteet kuten köyhyys, slummissa eläminen ja tiheä muuttoliike selittävät merkittävää osaa nuorten epäsosiaalisen käytöksen vaihtelusta. Äärimmäinen köyhyys, jonka vuoksi esimerkiksi ravintoa ei ole riittävästi vaikuttaa etenkin lapsiin ja nuoriin välittömästi. Sitä vastoin suhteellisen köyhyyden osalta köyhyyden negatiiviset vaikutukset lapsen ja nuoren kehitykseen välittyvät sen kautta, miten köyhyys vaikuttaa vanhemmuuteen. Taloudellinen stressi tekee vanhemmista alttiimpia rankaisemaan: miesten parisuhteen laatu heikkenee tiukassa taloudellisessa tilanteessa, naisten silloin kun työura on epävakainen. (Pulkinen 2002, 18–19.)

### 3. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Jugoslavian hajoaminen ja sitä seuranneet sodat olivat suurimmat humanitääriset katastrofit 1990-luvun Euroopassa. Sotien syyt olivat monisyiset; ensinnäkin Jugoslavian diktaattori Josip Broz Titon kuolema aloitti alueen eri etnisten ryhmien sisäisen kilpailun jo 1980-luvun alussa. Toinen merkittävä syy oli Neuvostoliiton ja sosialismin vallan heikkeneminen, sillä seurauksella, että kansallismieliset ääriliikkeet valtasivat aiemmat kommunistisen puolueen hallinnoimat hallintoelimet. Kolmanneksi merkittäväksi syytymissyiksi voidaan katsoa silloisen Serbian-liittovaltion johtajan Slobodan Milosevicin pyrkimys saada kaikki etniseltä taustaltaan serbit asumaan samaan valtioon. (Kaldor 1999, 31–57.)

Bosnian-sota (1992–1995), jossa sai surmansa noin 100 000 ihmistä (HS-artikkeli 23.7.2009.), oli Jugoslavian hajoamissodista pisin, verisin ja syiltään monimutkaisin. Syynä tähän oli Bosnian väestön etninen monimuotoisuus, serbit, kroaatit ja muslimit (nykyään bosniakit) asuivat maan sisällä sekaisin ja selkeitä rajalinjoja ei vielä tuolloin ollut. Sodan aikana käytännössä kaikki kansanosat taistelivat toisiaan vastaan ja kaikkia osapuolia, etenkin serbejä, voidaan syyttää vakavista ihmisoikeusrikkomuksista ja sotarikoksista. Sodassa syyllistyi systemaattisiin teloituksiin, ihmisten pakkosiirtoihin, keskitysleireihin ja vastapuolen naisten raiskauksiin, jotka selkeästi puoltavat puheita kansan-



murhasta. (Kaldor 1999, 31–57.)

Banovicin kaupunki ei itsessään ollut sotatoimialuetta, eikä siellä käyty varsinaisia taisteluita. Muutamia serbikyliä tuhottiin muslimien toimesta ja vastaavasti serbit ampuivat muutaman kranaatin Banovicin keskustaan. Sota näkyi Banovicissa enemmän ruokapulana, vesi – ja sähkönjakelun häiriöinä sekä rintamalla olevien miesten poissaolona. Hävitys oli hyvin vähäistä verrattuna joihinkin muihin osiin maassa, joissa saattoi kokonaisia kaupunkeja ja kyliä tuhoutua kokonaan. Vaikkakin sodan tuhot olivat kaupungissa verrattain pieniä, lähti Banovicista kuitenkin muutamia tuhansia pakolaisia ympäri Eurooppaa. Nämä pakolaiset ovat tänä päivänä merkittävässä osassa, sillä nämä ulkomailla olevat sukulaiset tukevat Banoviciin jääneitä läheisiään taloudellisesti hyvin tuntuvilla summilla säännöllisesti (Heikki Walan, Jasmin Fajicin ym. kanssa käydyt keskustelut.)

Nykyään Bosniassa kamppaillaan monien yhteiskunnallisten ongelmakysymysten kuten työttömyyden, etnistenryhmien välisten jännitteiden, korruption, talouskasvun heikkouden, ihmisoikeuksien loukkausten, köyhyyden, koulutuksen jakaantuneisuuden sekä pakolais- ja paluumuuttajakysymysten parissa. Suuri osa valtion resursseista menee kalliin ja tehottoman hallintojärjestelmän ylläpitoon, vaikka valtion rahoja tarvittaisiin monessa muussa kohteessa. Sisällissodan aikana kehitys pysähtyi, eikä ole ihme, että yhä edelleen vanhemman sukupolven keskuudessa ilmenee ns. Tito-nostalgiaa, muistelua paremmista Jugoslavian ajoista, sillä sodan jälkeinen kehitys on ollut vaikeaa. Kuitenkin uudistukset perustuslaissa, poliisivoimissa, hallintorakenteessa sekä oikeusjärjestelmässä johtaisi Bosnian keskitetympään hallintoon ja valtaan ja tätä kautta myös lähemmäksi Euroopan Unionia, johon osa Bosnian naapurimaista on pian liittymässä (Bosnia- ja Herzegovinan tulevaisuus.)

### 3.1 Toimintaympäristö

Suoritin kansainvälisyysopintojeni projektiosuuden kolmen kuukauden ajan keväällä 2007 Banovicin nuorisokeskus Pinklandissa. Projektin tarkoituksena oli

yhteistyössä nuorisotalon nuorten ja ohjaajien kanssa suunnitella ja toteuttaa monikulttuurinen festivaali BosnaFaces2007. Festivaali oli pilottihanke, jossa oli yhteistyössä Humanistinen ammattikorkeakoulu, kulttuurijärjestö Etnokult ry ja kyseinen nuorisotalo OC Pinkland. Paikan päälle matkusti kaksi Humanistisen Ammattikorkeakoulun opiskelijaa, minä ja kulttuurituottajaopiskelija Päivi Mattila. Jaoin projektin vastualueet siten, että minä hoidan festivaaliin liittyvien kansainvälisten työpajojen organisoimisen ja Mattila huolehtii musiikkikonserttien järjestelyistä. Käytimme festivaalin luomiseen hyvin osallistavaa otetta, mikä on bosnialaisessa autoritäärisessä ohjausperinteessä hyvin vierasta. Nuorisotalon nuoret olivat koko tapahtuman rakentumisen kaarella mukana tavoitteiden asettamisesta alkaen. Tämä tiivis kanssakäyminen paikallisten kanssa tarjosi minulle hyvät mahdollisuudet keskustella heidän kanssaan ja kerätä havaintoja tätä tutkimusta silmällä pitäen.

Työssäoppimispaikkani ja projektini yhteistyökumppanin nuorisokeskus OC Pinklandin toiminnan käynnisti v. 1995 sveitsiläinen järjestö "Terre des Hommes Lausanne". Pinklandin nuorisokeskuksen taustalla vaikuttaa kansalaisjärjestö "Zemlja djece". Sen tavoitteena on tarjota apua sitä tarvitseville lapsille heidän omista lähtökohdistaan käsin, piittaamatta rodusta, etnisestä taustasta, uskonnosta tai sosiaaliluokasta. Zemlja Djece ylläpitää nuorisokeskusta myös Tuzlassa (lähin suurempi kaupunki Banovicista), mikä on myös järjestön kotipaikkakunta. Järjestö on pyrkinyt parantamaan romanilasten koulutusmahdollisuuksia pitkäaikaisessa yhteistyössä "Save the Children UK:n" kanssa, Euroopan komission tuella (Pinkland Project Proposal 2006.)

Kuva 1. Pinklandin nuorisotalo huhtikuussa 2007



Pinklandin päällimmäisenä tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten (12–20-vuotiaat) psykososiaalista asemaa. Nuorisokeskus järjestää nuorille erilaista aktiviteettia urheilun, kulttuurin ja tietokonealuokassa tapahtuvan opetuksen muodossa. Nuoret saavat Pinklandissa opetusta mm. harmonikan, kitaran ja pianon soitossa. Lisäksi viikonloppuisin varttuneemmat nuoret (17–25-vuotiaat) käyttävät musiikkiluokkaa bänditreenejä varten. Pinklandissa on uudenaikainen studio, jossa äänitetään nuorten ja työntekijöiden tekemiä kappaleita. Nuorisokeskuksessa pyörii myös piirustus - ja maalauskerho sekä puu- ja käsityöpaja. Lisäksi urheilusalissa pidetään tanssitunteja. Urheilusalissa pelataan myös pöytätennistä sekä lento- ja koripalloa ja järjestetään erilaisia tapahtumia. Eri aktiviteettien harrastaminen pohjautuu viikko-ohjelmaan, joka vaihtuu verrattain usein. Ohjelma suunnitellaan vastaamaan mahdollisimman hyvin nuorten tarpeita (Pinkland Project Proposal 2006.)

Nuorisokeskuksessa voi viettää myös vapaa-aikaa ilman erillistä ohjelmaa. Pinkland järjestää henkilökohtaista neuvontaa, jota varten he ovat palkanneet sosiaalityöntekijän. Koska nuorisokeskuksen lasten (ja nuorten) taustat ovat hyvin erilaiset, on heidän henkilökohtainen ohjaaminen ja sosiaalinen tukeminen tärkeää. Pinkland tekee yhteistyötä Banovicin ”sosiaalitoimiston”, paikallisten koulujen ja poliisin sekä muiden kansalaisjärjestöjen kanssa (Pink-

land Project proposal 2006.)

### 3.2 Banovici

Banovici on 30 000 ihmisen muslimi-enemmistöinen kaupunki Koillis-Bosniassa, jonka kaupunkikeskustassa elää ja työskentelee noin 8000 asukasta. Kaupunki elää pääosin hiilikaivosten varassa, ja sen suurimpia ongelmia ovat työttömyys ja heikko taloudellinen tilanne. Sodan jälkeen teollisuus ja työllistyminen alueella eivät ole palanneet ennen sotaa edeltävälle tasolle. Kaupungin kulttuurielämä oli vilkasta vielä ennen sotaa, mutta sen kadottua jäljelle ovat jääneet ainoastaan kahvilat, joissa viettää vapaa-aikaa.

Kuva 2. Banovicin keskusta huhtikuussa 2007



Nuorten tilanne on erityisen heikko. Jopa yli puolet 18–27-vuotiaista nuorista aikuisista on työttömiä, ja heidän tulevaisuudennäkymänsä vaikuttavat keinoilta. Opiskelumahdollisuuksia nuorilla ei ole huonon taloudellisen tilanteen vuoksi, ja työllistyminen on vaikeaa. Kaupunki ei myöskään tarjoa kovin moni-

puolisia vapaa-ajan aktiviteetteja, vain nuorisotalo Pinkland ja muutamat urheiluseurat tarjoavat nuorille mahdollisuuden harrastaa. Sota on jättänyt jälkeensä vahingoittuneen mentaliteetin ja traumoja ihmisten mieliin ja käytökseen. (Pinkland Project proposal 2006).

Banovicissa toimii suomalaiseseen lukioon verrattavissa oleva toisen asteen oppilaitos ja ammattioppilaitos, jotka kaupungin nuoret valitsevat opinahjokseen vaihtelevasti. Lähin yliopisto ja muita isompia toisen asteen oppilaitoksia löytyy maakunnan keskuksesta noin 150 00 asukkaan Tuzlasta.

#### 4. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön suunnittelu käynnistyi kevättalvella 2007 päättöprojektini ohessa. Perehtyminen tutkimustapoihin alkoi ennen matkaa Bosniaan. Pohdin, että millä keinolla saisin Banovicin nuorista luontevimmin ja helpommin esiin heidän tulevaisuuden odotuksiaan. Päädyin valitsemaan eläytymismenetelmän ja tämän tueksi tiiviin nuorten kanssa tehdyn yhteistyön mahdollistaman havainnointimenetelmän.

Saapuessani Bosniaan sovin työssäoppimisvalmentajani Jasmin Fajicin kanssa tutkimuksen luonteesta sekä aineistonkeruusta. Hän hankki minulle tarvitsemani kymmenen vapaaehtoista 15-16-vuotiasta henkilöä (5 poikaa ja 5 tyttöä) paikallisesta lukiosta. Nuorista kukaan ei ollut suoranaisesti Pinklandin aktiivikäyttäjiä, sillä halusin saada tutkimukseen mahdollisimman tuntemattoman aineiston, enkä esimerkiksi festivaali tekemiseen osallistuvia nuoria. Tällä keinolla pyrin säilyttämään subjektiivisen otteen ja suojaamaan nuorten anonymiteettiä. Käytin tutkimuksessa osittain strukturoitua lomaketta, jossa kyselyyn osallistuneet nuoret kertoivat tulevaisuutensa matkan kymmenen vuoden ajalta niin onnellisen kuin onnettomankin elämän näkökulmasta. Aineisto kerättiin nuorilta antamalla heille lomakkeet (Liite 1), joihin he kirjoittivat tarinansa omalla ajallaan. Vastauksia sain takaisin seitsemän (kaksi poikaa ja viisi tyttöä). Kirjoitelmat tehtiin ajallisesti toukokuun 2007 loppupuolella ja ne käännettiin Bosnian-kieleltä suomeksi Education For Peace- järjestön suomalaistyöntekijä

Sanna Heikkisen toimesta kesäkuun 2007 aikana.

Sovelletun eläytymismenetelmän lisäksi keräsin tietoa havainnoinnin avulla. Seurasin Pinklandin nuorten, Banovicin ja muun Bosnian arkea tiiviisti kolmen kuukauden ajan, kävin paljon keskusteluja erilaisten ihmisten kanssa sekä tutustuin ja ystäväystyyn monien tutkimuskohteena olevien ikätovereihin. Näistä erilaisista sosiaalisen kanssakäymisen muodoista kirjoitin päivittäin merkintöjä projektin aikana pitämäni matka – ja oppimispäiväkirjaani. Nämä kirjatut havainnot toimivat eläytymismenetelmän tukena, vahvistaen niiden tuomia tuloksia nuorten tulevaisuudesta.

Tulkatusta aineistosta ja oppimispäiväkirjan merkinnöistä koodattiin onnellisen elämän ja onnetoman elämän elementtejä ja koottiin ne tuloksiksi lokamarraskuussa 2009. Tutkimuksen tulosten yhteenveto tapahtui marraskuussa 2009 ja opinnäytetyön valmistuminen marraskuun lopulla 2009. Opinnäytetyöhön liittyvä kypsyyskoe oli joulukuussa 2009.

## 5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimustavoitteeseen sopivia menetelmiä voivat olla perinteinen haastattelu, teemahaastattelu tai valmiiksi strukturoidut kysymyslomakkeet (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47). Tähän tutkimuksen toteuttamisessa ei kuitenkaan ollut täysin mahdollisuutta, sillä se olisi edellyttänyt mm. tulkin käyttöä ja rahaa tulkkaukseen. Toisaalta menetelmän valintaan vaikutti myös tutkimuksen tekemiseen varattu aika. Tutkimus toteutui nuorten kevätlukukauden viimeisillä viikoilla.

Tutkimuksen tavoitetta tukee parhaiten eläytymismenetelmän tapaan koottu aineisto ja sen täydentäminen havainnoimalla BosnaFaces-festivaalin rakentamiseen osallistuvien ja nuorisotalo OC Pinklandissa asioivien nuorten puheita.

Havainnoimalla nuoria pyrin tutkimusaineiston keräämisen lisäksi tietoisesti kuuntelemaan, mitä nuoret eri tilanteissa puhuivat ja, miten he kuvasivat elämänsä. Koska osallistuin nuorten vapaa-ajankäyttöön koin, että se tarjosi

minulle myös näköalapaikan nähdä heidän elämisen, olemisen ja sosiaalisen kanssakäymisen piirteitä. Ammatillisen kasvun odotukset ovat siten työssä hyvin lähellä.

## 6.1 Eläytymismenetelmä

Eläytymismenetelmä on aineiston hankinnan menetelmä – ei analyysitapa tai tutkimussuuntaus –, jossa vastaajia pyydetään kirjoittamaan pieni tarina. Tarina kirjoitetaan kehyskertomuksen eli tutkijan laatiman lyhyehkön tarinan alun tai johdatuksen pohjalta (Eskola & Suoranta 2000, 110–117; Vuorinen 2006, 21.) Tekstin kirjoittamiseen annetaan vapaat kädet. Mitään määrättyä formaattia ei tarvitse noudattaa: kehyskertomuksesta virinneet ajatukset voi kirjoittaa omin sanoin paperille niin kuin parhaaksi kokee. Yleensä kirjoittajat kuitenkin reagoivat ohjeistukseen tuottamalla kertomusmuotoista tekstiä. Tässä tutkimuksessa annoin tutkittaville kaksi erilaista kehyskertomuspohjaa, joiden perusteella tutkimuksen kohteet kirjoittivat tulevaisuudestaan kymmenen vuoden päästä niin hyvän kuin huononkin elämän näkökulmasta.

Tutkimustilanteessa kaikki vastaajat eivät eläydy täsmälleen samaan kehyskertomukseen, vaan orientoivissa kertomuksissa varioidaan yhtä seikkaa. Näitä erilaisia, toisistaan hieman poikkeavia versioita on yleensä kahdesta neljään. Jokainen vastaaja saa yhden (yleensä A4 kokoisen) arkin, jonka alkuun on valmiiksi kirjattuna yksi kehyskertomus, johon vastaajat reagoivat kirjoittamalla oman tekstinsä. Eläytymismenetelmän käytössä on keskeistä juuri näiden erilaisten kehyskertomusversioiden tuottamien kertomusten tarkasteleminen ja sen selvittäminen, mikä vastauksissa muuttuu ja mitä yhteisiä tai erottavia teki-  
jöitä niistä löytyy, kun yhtä seikkaa kehyskertomuksessa muutetaan. (Eskola & Suoranta 2000, 110–117.) Eläytymismenetelmä tuo esiin myös enemmän kulttuurista tietoa (esim. stereotypioita), joka avaa jaettua ajattelutapaa tutkittavaan ilmiöön (Ollila 2008, 57).

## 6.2 Havainnointi

Havainnointi on kaiken tieteellisen työskentelyn perusedellytys ja se merkitsee systemaattista tietojen kokoamista ja tieteelliseen työskentelyyn suuntautuvaa toimintaa. Havaintoja tehdään myös tavallisessa elämässä ja siksi observointimenetelmän käyttö tutkimuksissa täytyy olla hyvin ennakkoon suunniteltua, jotta tietojen kokoaminen on systemaattista ja tieto on luotettavaa sekä tarkkaa. Havainnointi eli observointi on tiedonkeruuta aistien avulla. Sitä käytetään erilaisissa tutkimusasetelmissä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 201–205.) Sen avulla saadaan tietoja ympäristöstä, henkilön tilasta, verbaalisesta ja non-verbaalisesta viestinnästä, erilaisista toiminnoista, tottumuksista ja taidoista.

Havainnointi mahdollistaa havaintojen tekemisen todellisuudesta silloin kun asiat tapahtuvat. Havainnointi ei vaadi verbaalista kommunikointia vaan havaintoja voidaan tehdä myös eleistä ilmeistä, liikkeistä, toimintaprosesseista yms. Menetelmä sopii luonnollisesti paremmin tutkimusmenetelmäksi silloin, kun haastateltavalla on kielellisiä vaikeuksia (Anttila 2000, 50.)

Havainnoija voi olla joko tilanteeseen osallistuva tai täysin ulkopuolisena pysyttelevä. Osallistuvassa havainnoinnissa on tyypillistä, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa. Yleensä tutkimukset ovat tällöin kenttätutkimuksia. Usein tutkija pyrkii pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi. Tällöin tutkija pyrkii jakamaan elämäkokemuksiaan ryhmän jäsenten kanssa, heidän kielenkäyttöään ja niin edelleen. Usein havainnoijalle muodostuu näissä tilanteissa jokin rooli ryhmässä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 201–205).

Havainnoinnin etuina voidaan pitää sitä, että sopii sekä määrällisen että laadullisen aineiston hankkimiseen sekä sitä, että tutkija voi havainnoida tutkittavia luonnollisessa ympäristössä. Hyvinä puolina voidaan myös pitää välitöntä ja suoraa tiedon saantia yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Tutkijan läsnäoloa ja tilanteeseen vaikuttamista, menetelmällä saadun tiedon välittömän tallentamisen ongelmia sekä tutkijan mahdollinen emotionaalinen side tutkittavien kanssa ovat yleisesti todettuja havainnoinnin haittapuolia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 201–205).



## 6. AINEISTON ANALYYSIMENETELMÄ

Subjektiiivinen hyvinvointi voidaan ymmärtää yleisenä tyytyväisyytenä elämään sekä tyytyväisyyden ja nautinnon tasona. Subjektiiivisen hyvinvoinnin erilaiset osa-alueet puolestaan sisältävät itsearviointeja esimerkiksi itsetuntemuksesta ja hallinnan tunteesta sekä tyytyväisyydestä työhön. Subjektiiivista hyvinvointia, tyytyväisyyttä elämään ja onnellisuutta voidaan pitää toistensa synonyymeina (Konu 2002, 16.)

Tämän tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä käytetään Allardtin (1976, 32-33) hyvinvointikäsitteitä, jotka muodostuvat seuraavista elementeistä 1) omistamisesta ja aineellisista tekijöistä, 2) rakastamisesta eli ihmissuhteista, 3) olemisesta eli elämän ”sisällöstä” ja arvostuksesta. Hyvinvointikäsitteen pohjalta aineisto on teemoitettu seuraavassa taulukossa luetellun jaottelun mukaan.

Taulukko 1. Onnellisen ja onnettoman elämän elementit

<b>Onnellisen elämän elementtejä</b>		<b>Onnettoman elämän elementtejä</b>
<b>Elinolot</b> Asuminen Tulot Koulutus Terveys	<b>Subjektiiivinen hyvinvointi</b>  <b>Tyytyväisyys elämään</b>  <b>Onnellisuus</b>	<b>Elinolot</b> Asunnottomuus Rahattomuus Kouluttamattomuus Sairaus
<b>Sosiaaliset suhteet</b> Perheyhteys Paikallisyhteys Ystävyysuhteet		<b>Sosiaaliset suhteet</b> Perheettömyys Erakoituminen Yksinäisyys
<b>Itsensä toteuttaminen</b> Arvonanto Harrastukset Poliittiset voimavarat Yhteiskuntaan integroituminen		<b>Itsensä toteuttaminen</b> Epäarvostus Harrastamattomuus Poliittinen passiivisuus Syrjäytyminen

Kertomuksista koottiin onnellisuuden ja onnetoman elämän teemoja koodaten niissä esiintyviä mainintoja liitteen 2 Tarinoiden koodaus mukaan. Koodaus kertomuksissa näkyy liitteessä 3 Eläytymistarinoiden suomenkieliset käännökset.

### 6.1 Onnellinen elämä

Sana hyvinvointi käsittää sanan sekä elämisen tason, että elämänlaadun. Hyvinvointi on tila, jossa ihmisen on mahdollista tyydyttää tarpeensa. hyvinvointia tarkastellessa sekä materiaaliset että ei-materiaaliset tarpeet tulee ottaa huomioon. Tyydytetty tarve voi yleensä toimia resurssina, joka auttaa yksilöä tyydyttämään myös muita tarpeita (Allardt 1976, 34–37). Allardt jakaa hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen, jotka hän liittää sekä inhimillisiin tarpeisiin että yhteiskuntarakenteiden ominaisuuksiin: elinolot, sosiaaliset suhteet ja itsensä toteuttaminen (Allardt 1976, 34–37).

Allardtin (1976, 37) mukaan sosiaaliset suhteet viittaavat tarpeisiin liittyä toisiin ihmisiin ja rakentaa sosiaalisia identiteettejä. Itsensä toteuttaminen viittaa persoonallisuuden kasvuun, yhteiskuntaan integroitumiseen ja luonnon kanssa sopusoinnussa elämiseen. Allardt pitää itsensä toteuttamisen osatekijöinä yksilön osakseen saaman arvonnannon, yksilön mahdollisuudet harrastuksiin ja vapaa-aikaan sekä yksilön mahdollisuudet poliittiseen osallistumiseen.

### 6.2 Onneton elämä

Kiteytetysti lasten ja nuorten pahoinvoinnilla voidaan tarkoittaa toiveiden tukahduttamista, pahoinvoinninkohteen mitätöimistä henkisesti, emotionaalisesti, sosiaalisesti ja fyysisesti, mistä kumpuaa myös yhteiskunnallista epätasa-arvoisuutta. Pahoinvoinnista puhuttaessa toistuvat usein sanat puute, vaara ja turvattomuus. Pahoinvoinnilla voidaan tarkoittaa erilaisia tunnetiloja, joissa turvattomuus, pelko, ahdistus ja huoli sekoittuvat toisiinsa. Yksinäisyyden ja kiusattuna olon tunteet kuuluvat pahoinvoinnin kenttään samoin kuin syyllisyys ja häpeä. (Kuivakangas 2002, 32.) Huono elämä ja syrjäytyminen määritellään usein yhdistelmäksi taloudellista, -sosiaalista, -terveydellistä tai koulutuksellista

huono-osaisuutta. Syrjäytyminen ja huono-osaisuus ovat kokijalle subjektiivinen kokemus, eli täten syrjäytyminen on suhteellista (Ollila 2008, 168.)

Pahoinvointia voi tarkastella myös toisista näkökulmasta: Psykologisen hyvinvoinnin vastakohtana voidaan tarkastella psyykkistä kärsimystä, ahdistusta ja masentuneisuutta ja sosiologisen hyvinvoinnin vastakohtana voidaan nähdä vaje tarpeiden tyydytyksestä, vieraantuminen ja syrjäytyminen. Terveiden vastakohtana taas on tilastojen valossa kuolleisuutta ja sairastavuutta. Yksilön näkökulmasta terveyden vastakohtana on sairaus, vajavuus sekä toimintakyvyn puutos. (Konu 2002, 28–34.)

Samaa analyysimenetelmää ja onnellisen sekä onnettoman elämän jakoa toteutettiin havainnoinnin tuomaan materiaaliin. Tällä haluttiin erityisesti vahvistaa tavoitteen mukaista halua ymmärtää erilaisessa elämäntilanteessa elävien nuorten käsityksiä tulevaisuudestaan.

## 7. TULOKSET

Tutkimuksen tulokset kuvataan edellä esitetyin analyysijaottelun mukaan onnellisen elämän ja onnettoman elämän elementtien mukaan. Tulosten pääelementtejä ovat siten elinot, sosiaaliset suhteet ja itsensä toteuttaminen. Onnellisten elinolojen sisällöiksi koottiin asumiseen, tuloihin, koulutukseen ja terveyteen liittyvät maininnat. Onnellisten sosiaalisten suhteiden sisällöiksi koottiin perhe- ja paikallisyhteyteen ja ystävyys-suhteisiin liittyvät maininnat. Onnellisen itsensä toteuttamisen sisällöiksi koottiin arvonantoon, harrastuksiin, poliittisiin voimavaroihin ja yhteiskuntaan integroitumiseen liittyvät maininnat.

Onnettomien elinolojen sisällöiksi koottiin onnellisen elämän elementtien vastakohtia kodittomuuteen, köyhyyteen, kouluttamattomuuteen ja sairastavuuteen liittyviä mainintoja. Sosiaalisten suhteiden sisällöiksi koottiin perheettömyyteen, erakoitumiseen ja yksinäisyyteen viittaavia mainintoja. Itsensä toteuttamisen sisällöiksi taas koottiin epäarvostukseen/arvostamattomuuteen, harrastamattomuuteen, poliittiseen passiivisuuteen ja syrjäytymiseen viittaavat maininnat.

## 7.1 Onnellisen tulevaisuuden kuvaukset

Tutkittujen seitsemän nuoren käsitykset onnellisesta tulevaisuudesta kuvastavat ihmisen elämän peruspilareiden tasapainoa. Tulevaisuus on onnellista kun elinolot, sosiaaliset suhteet ja itsensä toteuttaminen ovat tasapainossa. Tasapainoinen ja onnellinen tulevaisuus koostuu vastaajien mielestä ennen kaikkea siitä, että elinolot ovat kunnossa. Kun taas sosiaalisten suhteiden ja itsensä toteuttamisen merkitystä he kuvasivat hyvin kirjavasti.

### 7.1.1 Elinolot

Kuten edellä mainittiin, elinoloihin viittaavia mainintoja löytyi jokaisesta kertomuksesta. Ne koettiin tärkeiksi peruspilareiksi muille onnellisen elämän mukaisille osa-alueille. Jos elinolot ovat kunnossa, on luonnollisesti helpompi lähteä muodostamaan sosiaalisia suhteita tai toteuttaa itseään.

Asumiseen viittaavia mainintoja toi esiin vain yksi tutkittava. Hän linkitti sen selkeästi osaksi onnellisuutta sekä perhe-elämää. Hän on onnistunut ennen kaikkea siksi, että on opiskellut ja tehnyt töitä, kuten seuraavassa ilmenee:

*”Kaikki on kuin sadussa. Asun isossa omakotitalossa Kanadassa. Synnyin Bosniassa. Työskentelen assistenttina lääketieteellisessä Kanadassa. Minulla on kaksi ihanaa lasta; 16 v tytär ja 18 v poika. Talo on todella iso, tarpeeksi jos kahdelle perheelle. Kaiken tämän olen saavuttanut tekemällä paljon töitä ja opiskelemalla”. –Nainen 16v.*

Elinolojen elementeistä varallisuuteen viitattiin kuudessa kertomuksessa. Työtä pidettiin tärkeimpänä onnellisen elämän elementtinä, ja erityisesti tulojen ansaitsemisen näkökulmasta. Tulot koettiin keinoksi saavuttaa materiaalista hyvää ja jopa suunnitella tulevaisuutta pidemmälle, kuten kaksi vastaajista seuraavassa kuvaavat:

*”Olen onnellinen ja todella nautin elämästä. Onneni eteen olen tehnyt ahkerasti töitä.” –Nainen 15v.*

*”Kun lapseni ovat siinä vaiheessa, että voivat elää itsenäisesti, mieheni*

*ja minä meinaamme muuttaa Espanjaan missä miehelläni on hotelli ja omakotitalo”. – Nainen 16v.*

Elinolojen elementeistä koulutukseen liittyviä mainintoja nousi esiin etenkin naisten kertomuksissa. Miesten kertomuksissa ei koulutuksen merkitystä onnellisuuteen mainittu. Hyvä koulutus nähtiin väylänä menestymiseen niin työssä, ihmissuhteissa kuin oman minän ja ystäväpiirin arvostuksessa (nainen 16 v.). Yliopistotason koulutusta – kuten lääkäri tai professori – arvostettiin paljon. Eri-tyisesti naiset arvostivat lääkärin ammattia, kuten nainen kertomuksessaan toisessa kertomuksessa kuvaa:

*”Valmistuin yliopistosta, olen naimisissa ihanan miehen kanssa ja pieni tytär ja työ josta olen koko elämäni unelmoinut. Mutta kaiken tämän vuoksi olen myös ollut hyvin ahkera ja käynyt läpi monia vaikeita tilanteita. Peruskoulun jälkeen, jonka päätin todella hyvin arvosanoin, menin lukioon. Opiskelin todella ahkerasti mutta minulla oli aina myös aikaa ystäväilleni ja yhteiseen ajanviettoon.” –Nainen 16v.*

*”Opiskelin lääketieteellisessä ja nyt olen lastenlääkäri. Nautin työstäni sillä teen sitä mistä pidän ja nautin.” – Nainen 15v.*

Suoraan terveyteen liittyviä mainintoja löytyi kertomuksista vain yhdeltä. Terveyteen liittyvät maininnat tulivat esiin enemmänkin henkisen tasapainon arvostamisen, yleisen elämänhallinnan ja taloudellisen hyvinvoinnin kautta.

*” Mottoni elämässä on: ’Ole ahkera elämässä ja tee sitä mistä pidät.’ Olen todella onnellinen sillä elämässäni on rakkautta, työtä, terveyttä ja lapsi.” –Nainen 15v.*

### 7.1.2 Sosiaaliset suhteet

Sosiaalisten suhteiden elementteihin liittyviä mainintoja nousi esiin kaikissa seitsemässä kertomuksessa. Kertomuksissa mainittiin tutkittavien selkeä integroituminen perheeseen, omaan asuinpaikkaan (paikallisyhteys) ja läheisimpiin ystäviin. Perhe vaikuttaa hyvin suuresti vastaajien käsitykseen onnellisesta tulevaisuudesta, kuten vastaukset seuraavassa kuvaavat:

*” Mutta minulla oli myös ihana poikaystävä, lääkäri joka oli todella hieno*

*ihminen ja yliopiston jälkeen, menimme naimisiin ja nyt kaikki on todella hyvin.” –Nainen 16v.*

*”Rakastan perhettäni ja se tekee minut onnelliseksi ja on perusta minun menestystä.” –Mies 16v.*

Sosiaalisten suhteiden elementteihin kuuluviin ystävyysuhteisiin liittyviä mainintoja löytyi kahdesta kertomuksesta. Ystävät koettiin tärkeäksi osaksi onnellista tulevaisuutta ja ystävien hyvinvoinnista kannettiin myös huolta. Ystävyys koettiin usein tärkeiksi vastapainoiksi työlle, koulutukselle ja muille materialistisille elementeille.

*”Nyt minulla on myös perhe mutta se ei ole kaikki: koulun ja avioliiton vapauden lisäksi, tärkeää on myös suhde ystävien, perheen ja työkavereiden kanssa.” –Nainen 15v.*

Toisaalta ystävien arvostus ja palaute tehdyistä oman elämän valinnoista koettiin myös tärkeäksi.

*”Vietän aikaa monien kanssa – niin itseäni parempien ja huonompien ihmisten kanssa. En elä muiden ihmisten armoilla ja pyrin olemaan arvostettu.” –Mies 16v.*

Paikallisyhteys ei noussut kertomuksissa paljoakaan esiin, mutta havainnoinnin kautta tulleissa tuloksissa moni koki ylpeyttä esimerkiksi kaupungin jalkapalloseuraa FK Budućnost Banovići:a kohtaan, kun keskustelimme nuorten kanssa jalkapallosta. Paikallisyhteys voi vastaajien mielestä myös muuttua mm. kahdessa kertomuksessa esiintyi muuttaminen Kanadaan tai ulkomaille.

### 7.1.3 Itsensä toteuttaminen

Itsensä toteuttamiseen viittaavia elementtejä nousi aineistosta esiin jokaisessa kertomuksessa. Elementit ilmenivät usein hyvän elämän hallinnan, aktiivisen elämän ja laadukkaan vapaa-ajan sekä elämän-arvojen kautta.

Arvonanto tarkoittaa tutkimuksessani sitä, että yksilö omaa hyvän itsetunnon, hänen elämänsä on tavoitteellista ja hän tarkastelee omaa toimintaansa kriitti-

sen tarkastelun lisäksi arvostaa myös muita ihmisiä. Tästä hyvänä kuvauksena seuraavat lainaukset:

*” Minun lapsuuteni ei ollut kuten monien muiden lasten, jäin paljosta vaille, mutta en ole asiasta pahoillani sillä ajattelin tulevaisuutta ja halusin vain menestyä. On vaikea opiskella ja tehdä ahkerasti töitä mutta kun joku haluaa tarpeeksi jotain, varmasti sen myös saavuttaa.” –Nainen 15v.*

*” Tällä hetkellä minulla on kaikki se mikä ihmisestä tekee onnellisen: hyvä ja laadukas elämäntapa.” –Nainen 15v.*

Harrastuksiin viittaavia elementtejä löytyi kahdesta kertomuksesta. Harrastukset olivat usein vastapainona työlle tai innostuksena tulevalle ammatille. Harrastukset yleisesti antavat ihmisille voimavaroja, virikkeitä, rentoutumista sekä sosiaalista – ja henkistä pääomaa. Onnellinen tulevaisuus voi toteutua myös harrastuksen kautta, niin kuin kertomus alla kuvaa:

*” Jo silloin kun olin ala-asteella pidin paljon kirjoittamisesta ja lukemisesta. Sillä aikaa kun luin kaikenlaisia eri kirjoja, samanikäiset kaverini leikkivät ulkona. Kesälomani vietin kirjoittaen erilaisia runoja, toivoen, että yhtenä päivänä voisin kirjoittaa jonkun kirjan.” –Nainen 15v.*

Poliittisiin voimavaroihin osuvia viittauksia ei noussut tarinoista esiin lainkaan. Havainnointimateriaalista ilmeni kuitenkin, että paikalliset nuoret ovat varsin skeptisiä maan poliittisen järjestelmän toimivuutta kohtaan. Keskustelleessani nuorten kanssa toivat he esiin, että hallintokoneisto on monimutkainen ja se on edelleen korruptoitunut. Titon aikainen johtamistraditio on varmasti osasyynä nuorten poliittiseen passiivisuuteen.

Kuva 3. Pinklandin nuorisotalon nuoria



Yhteiskuntaan integroituminen nousi esiin erityisesti tyttöjen kertomuksissa, kuten kahdessa seuraavassa lainauksessa tulee ilmi. Ajatus normaalista, elämään tyytyväisestä sekä hyvästä kansalaisesta oli selkein esimerkki integroitumisesta yhteiskuntaan.

*” Minä olen tehnyt oikeita päätöksiä elämässäni ja nyt olen hyvin onnellinen. 30 vuotiaana, minulla on täydellinen elämä, juuri sellainen jollaisen kuka tahansa haluaisi.” –Nainen 16v.*

*” Summa summarum: elämässä on tärkeää tietää mitä haluaa ja mitä haluat saavuttaa ja ilman halua ja työtä, ei ole myös tuloksia.” –Nainen 15v.*

## 7.2 Onnettoman elämän kuvaukset

Onnettoman tulevaisuuden kuvauksissaan nuoret toivat esiin sen, että elämän peruspilarit ovat epätasapainossa. Tulevaisuus on onnetonta, kun elinoloissa, sosiaalisissa suhteissa ja itsensä toteuttamisessa on puutteita.



Onnettomaan tulevaisuuteen vaikutti vastaajien mielestä eniten vaikuttivat heikot mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen. Seuraavaksi eniten mainintoja esiintyi elinolojen puutteista. Sosiaalisten suhteiden merkitys taas nähtiin tässä kohtaa vähäisemmäksi.

### 7.2.1 Elinolot

Onnettoman tulevaisuuden elinolot elementtiin viittaavia mainintoja löytyi jokaisesta kertomuksesta. Heikot elinolot koettiin usein oleellisiksi elämässä tehtyjen huonojen valintojen seurauksiksi. Tulevaisuus nähdään onnettomana kun sen peruspilarit puuttuvat tai ovat vaillinaisia.

Elinoloihin liittyviä mainintoja kodittomuudesta viitattiin viidessä kertomuksessa. Kodittomuuteen liitettiin usein muita ongelmia kuten alkoholin tai huumeidenkäyttö sekä köyhyys. Kodittomana tulevaisuus toteutui pääasiassa kadulla asuen ja arki täyttyi sen lieveilmiöistä. Tästä tilanteesta kuvaa hyvin seuraava kertomus:

*” Olen alkoholisti, prostituutti, ilman kotia, perhettä, ilman rahaa ja voimia jatkaa elämää. Teen itsemurhan.” –Nainen 15v.*

Toisinaan kodittomuus tai kadulle päätyminen nähtiin myös ongelmien kasaantumispisteenä ja seurauksena, esimerkiksi vanhempien hylkääminen huonon käytöksen vuoksi.

*” Jätin lukion kesken sillä koin, että se oli minulle tarpeeton. Jäin koukuun huumeisiin ja alkoholiin ja aloin vältellä kotiani/olla poissa kotoa. Kun täytin 18 v, vanhempani eivät halunneet minua enää kotiin. Päädyin kadulle, aivan kuten todellinen koditon ihminen.” –Nainen 15v.*

Köyhyyteen liittyviä konkreettisia viittauksia ilmeni puolessa kertomuksista. Köyhyyttä ei yleensä mainittu suoraan, mutta sen seurauksena tulleita ongelmia luettiin runsaasti, kuten huumeet, prostituutio ja parisuhdeväkivalta.

*” Elämäni on pelkkä helvetti. Olen miehen kanssa jota en rakasta, rakauteni muuttui vihaksi. Hän kohtelee minua todella huonosti ja väkivaltaisesti ja minun täytyy siitä kärsiä paljon. Tämän lisäksi olemme köyhiä, mieheni juo joka ilta eikä tee mitään. Ja niin alkoi myös hyväksikäyttäminen.” –Nainen 15v.*

*” Päädyin kadulle, aivan kuten todellinen koditon ihminen. Senkin vähän rahan jonka kasasin kokoon työskentelemällä kaduilla (prostituutio), käytin huumeisiin.” –Nainen 15v.*

*” Minulle tarjottiin sellaisia töitä joita kukaan ei halunnut tehdä ja minäkään en niitä ottanut vastaan. Samaan aikaan kun kaverini kävivät koulua, minä kuljin katuja pitkin ja katsoin jos löytäisinkin jotain ilmaiseksi.” –Mies 16v.*

Elinoloihin liittyvään kouluttamattomuuteen viittaavia mainintoja löytyi viidestä kertomuksesta. Koulun keskeyttäminen johtui muista ongelmista tai huonosta motivaatiosta koulunkäynnin suhteen, kuten alla ilmenee:

*” Mutta kaikki on minun syytäni sillä ollessani 15-vuotias, inhosin koulua, työtä. Minulle tarjottiin sellaisia töitä joita kukaan ei halunnut tehdä ja minäkään en niitä ottanut vastaan.” –Mies 16v.*

*” Kun aloitin lukion, rakastuin väärään poikaan. En opiskellut enää, en käynyt tunneilla, halusin vain olla hänen kanssaan ja tietenkään hän ei käynyt koulua. Hän oli aikalailta minua vanhempi, hän käytti alkoholia, poltti tupakkaa, mutta minä olin sokea rakkaudessa.” –Nainen 15v.*

Toisaalta koulutus koettiin tarpeettomaksi ja keskeytettiin. Tämän seurauksena ajaututtiin huume- ja päihdeongelmiin.

*”Jätin lukion kesken sillä koin, että se oli minulle tarpeeton. Jäin koukuun huumeisiin ja alkoholiin ja aloin olla poissa kotoa. Kun täytin 18 v, vanhempani eivät halunneet minua enää kotiin.” –Nainen 15v.*

Sairastaminen tai terveyden heikkeneminen nousi suoraan esiin vain yhdessä kertomuksessa. Tässäkin tapauksessa sairaus tuotiin esiin enemmän mielen-terveyden tilan huononemisenä, kuten alla kuvataan:

*” Olen epäonnistunut. Olen täysin pohjalla ja sanon tämän humalassa, juodessa viimeisiä pisaroita viinipullosta ja odotan...Olen alkoholisti, prostituoitu, ilman kotia, perhettä, ilman rahaa ja voimia jatkaa elämää. Teen itsemurhan.” –Nainen 16v.*

Toisaalta vakavat syrjäytymiskokemukset, tai huumeiden käyttöön liittyvät ongelmat voidaan nähdä myös ruumiillisen – ja henkisen terveyden näkökulmista. Prostituutiossa on omat terveystriskinsä. Näistä elementeistä mainintoja oli kertomuksissa runsaasti.

*”Kun täytin 18 v, vanhempani eivät halunneet minua enää kotiin. Päädyin kadulle, aivan kuten todellinen koditon ihminen. Senkin vähän rahan jonka kasasin kokoon työskentelemällä kaduilla (prostituutio), käytin huumeisiin. Ja vasta nyt 25-vuotiaana, huomaan, että minusta ei ole tullut mitään eikä ketään ja että elämälläni ei ole mitään tarkoitusta.”  
–Nainen 15v.*

*”Siitä päivästä lähtien, elämäni ei ole mitään vaan jotain sellaista jota ei voi edes kutsua elämäksi. Siihen saakka olin ollut joku ja jotain, nyt en ole mitään enkä kukaan. Yksi ainut menestys minulle on se, kun saan huumeita – ja mikä menestys se muka on.” –Mies 16v.*

## 7.2.2 Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet ja niiden puuttuminen saivat mainintoja jokaisessa onnettoman elämän kertomuksessa. Etenkin perheettömyys ja parisuhdeväkivalta nousivat pinnalle kertomuksissa. Sen sijaan yksinäisyys tai erakoituminen paikallisyhteisöstä eivät saaneet yhtä paljon mainintoja.

Perheettömyys, perheen sisäiset tai -parisuhdeongelmat nousivat esille useimmissa kertomuksissa. Osissa kertomuksissa perheen hylkääminen oli ensimmäinen askel kohti huonompaa elämää, kuten esim. huumeidenkäyttöä ja prostituutiota, kuten kuvaukset alla kuvaavat:

*”Emme tulleet hyvin toimeen ja kotona joka päivä kuunneltiin meidän riitelyitä. Kun olin 15 v, lähdin kotoa ja asuin ystäväni luona jolla oli samanlaisia ongelmia kuin minullakin.” –Nainen 16v.*

*”Kun aloitin lukion, rakastuin väärään poikaan. En opiskellut enää, en käynyt tunneilla, halusin vain olla hänen kanssaan ja tietenkään hän ei käynyt koulua. Hän oli aikalailta minua vanhempi, hän käytti alkoholia, poltti tupakkaa, mutta minä olin sokea rakkaudessa. Olin lukion ekalla. Kolmannella vuodella jätin lukion kesken ja menin naimisiin ilman, että ajattelin lainkaan millainen elämäni olisi hänen kanssaan. Elämäni on pelkkä helvetti. Olen miehen kanssa jota en rakasta, rakkauteni muuttui vihaksi. Hän kohtelee minua todella huonosti ja väkivaltaisesti ja minun täytyy siitä kärsiä paljon. –Nainen 15v.*

Erakoituminen eli yhteiskunnasta eristäytyminen nousi esille kahdessa kertomuksessa. Erakoituminen johtui muista ongelmista mm. huumeidenkäytöstä tai siitä, että ystävät hylkäävät, kuten seuraavassa kertomuksessa kuvataan:

*”Loppujen lopuksi päädyin sairaalaan vieroitushoitoon. Eroan ystävästäni ja elämä on todella vaikeaa, haluan jatkaa eteenpäin mutta ilman ystävääni kaikki on vaikeaa. Sairaalassa olen vuoden verran, ehkä kun pääsen pois, kaikki on sitten paremmin. En koskaan pala entiseen elämäntyyliini tai entisten kavereiden luo.” –Nainen 16v.*

Sosiaaliin suhteisiin liittyvää yksinäisyyttä ei mainittu suoraan missään kertomuksessa. Sen sijaan yksinäisyyttä kuvattiin erilaisina syrjäytymisen muotoina.

### 7.2.3 Itsensä toteuttaminen

Itsensä toteuttamisen puutteisiin liittyviä mainintoja löytyi kaikista kertomuksista. Tämän viitekehyksen elementit olivat eniten edustettuna suhteessa muihin onnetoman elämän osa-alueisiin.

Epäarvostus (henkilöä itseään) kohtaan, nousi esille jokaisessa kertomuksessa. Tätä voidaan pitää tavallaan pahoinvoinnin yläkäsitteenä, sillä itseään epäarvostava ja huonon itsetunnon omaava henkilö ei ymmärrä mikä on tärkeintä hänen elämässään tai henkilö halua ymmärtää ulkopuoleltaan saamia ohjeita. Tämä epätasapaino johtaa pahoinvointiin, kuten alla ilmenee:

*”Teen itsemurhan. Miksi, miksi en ajoissa miettinyt ja tehnyt oikeanlaisia päätöksiä? Miksi en kuunnellut vanhempiani ja todellisia ystäviäni joita minulla vielä jonkin aikaa sitten oli elämässä.” –Nainen 16v.*

*”Olen tehnyt paljon virheitä elämässäni ja sen vuoksi nyt kaikki on alamaakeä. Kun aloitin lukion, rakastuin väärään poikaan. En opiskellut enää, en käynyt tunneilla, halusin vain olla hänen kanssaan ja tietenkään hän ei käynyt koulua.” –Nainen 15v.*

*”Olen 26 vuotias. Minulla on onneton perhe. Kaikki säälivät minua, en ole onnellinen, minulla ei ole rahaa, eikä onnellista perhettä. Mutta kaikki on minun syytäni sillä ollessani 15 vuotias, inhosin koulua ja työtä.” –Mies 16v.*

Harrastamattomuus nousi esille kahdessa kertomuksessa. Molemmissa tapauksissa harrastamattomuus ilmeni kertomuksissa siten, että ajaututtiin huonoon seuraan. Huonosta seurasta ja harrastusten puutteesta johtuen alkaa jyrkempi alamäki ja jopa lohдутon epätoivo elämää kohtaan.

*”Lukiossa ajauduin huonoon seuraan. Tässä seurassa käytettiin paljon*

*huumeita ja alkoholia ja ne veivät minut jopa kauemmaksi koulusta.”*  
–Nainen 15v.

*”Olin aina hieman kapinallinen mutta lukiossa aloin viettää aikaa hieman vanhemman tytön kanssa joka poltti, joi alkoholia ja oli prostituoitu. Alussa en halunnut itse tehdä sellaisia asioita mutta ajan kanssa aloin minäkin polttaa ja juoda alkoholia ajatellen, että se oli tosi cool! Pian aloin tulla kotiin humalassa, vältellä vanhempiani ja koulua.”*  
–Nainen 16v.

*”Elämäni on katastrofaalinen. Niin nuori ja sääliävä. Istun, odottaen uusia asiakkaita. Olen täysin uupunut. Väsynyt elämään. Tapan itseni.”*  
–Nainen 16v.

Havaintomateriaaleista ilmeni yleistä tyytymättömyyttä kaupungin harrastusmahdollisuuksiin, sillä kaupunki ei kykene tarjoamaan nuorille tai nuorille aikuisille järin monipuolisia harrastusmahdollisuuksia. Useimmille nuorille 23–25-vuotiaille aikuisille ainoita harrastusvaihtoehtoja olivat kahviloissa istuskeleminen.

Syrjäytymiseen viittaavia mainintoja löytyi jokaisesta kertomuksesta hyvin runsaasti. Syrjäytyminen ilmeni päihteiden käytön lisääntymisenä, prostituutiona, mielenterveyden ongelmina ja entisen ystäväpiirin säälin kohteena olemisena.

*”Kaikki meni enemmän ja enemmän huonosti, vanhempani olivat huolissaan mutta minä en välittänyt ja ajattelin vain huumeita. 19-vuotiaana olin jo prostituoitu. Harrastin seksiä vanhempien miesten kanssa jotka ällöttivät minua mutta rahan edestä tein ihan mitä vain sillä tarvitsin ostaa ”kokaa”. Kaikki välttelivät minua paitsi omat vanhempani jotka olivat aina tukenani ja löysivät minulle työpaikan siivoojana.”* –Nainen 16v.

*”Samaan aikaan kun kaverini kävivät koulua, minä kuljin katuja pitkin ja katsoin löytäisinkin jotain ilmaiseksi. Nyt minua säälivät ne kaverit jotka kävivät koulun loppuun ja jopa yliopiston.”* –Mies 16v.

Poliittisen passiivisuuden elementtejä ei löytynyt kertomuksista lainkaan.

## 8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Onnellinen tulevaisuus ja hyvinvointi edellyttävät ensinnäkin, että elinolojen aineelliset tekijät ovat kunnossa (Allardt 1976, 32-33). Jos elinolot ovat kunnossa,

on luonnollisesti helpompi lähteä muodostamaan sosiaalisia suhteita tai toteuttamaan itseään. Toiseksi tärkeimpänä tuloksista voidaan nostaa perhe- ja ystävyysuhteet. Ihminen on onnellinen, kun häntä rakastetaan ja hänellä on toimivat ihmissuhteet. Kolmanneksi tärkeimpänä nousi esiin elämän hallinta, aktiivinen elämä ja laadukas vapaa-aika.

Tulokset kuvaavat, että onnellisen tulevaisuuden tärkein elementti on työ. Työttömyys vähentää erittäin voimakkaasti onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään, kuten (EU-tutkimus 2004, 1-8) tuloksissakin käy ilmi. Bosniassa työllä rikastuminen on hankalaa, sillä keskiansiot asukasta kohden olivat noin 6800 USD vuodessa ja työttömyys aste oli noin 45,50 % (Alumnieeni-tilastot). Koulutus kuitenkin mielletään usein työssä menestymisen perustaksi (EU. 2004), mutta tästä aineistosta miesten kertomuksissa ei koulutuksen merkitystä onnelliselle elämälle koettu ainakaan mainitsemisen arvoiseksi.

Länsimaisissa tutkimuksissa terveys on ollut yleisesti ottaen yksi tärkeimmistä onnellisen elämän elementeistä (EU 2004, 1). Tässä tutkimuksessa suoraan terveyteen liittyviä mainintoja löytyi vain yhdestä kertomuksesta. Sen sijaan onnettoman elämän elementeissä terveyden menettämistä tai murenemistä käsiteltiin varsin runsaasti lieveilmiöiden, kuten päihdeongelmien ja prostituution kautta.

Yksi merkille pantavista tuloksista oli onnen löytäminen muualta kuin omasta maasta tai kotikaupungista. Tätä tulosta tukee Ollilan (2005, 205) esittämä päätelmä: ollakseen onnellinen on muutettava pois syrjäseuduilta suurempiin keskuksiin ja parempien palvelujen ääreen. Tämä tulos kuvaa hyvin realistisesti Bosnian nykytilaa, sillä valtaosa nuorista haluaisi opiskella tai elää muualla Euroopassa. Tosin tiukka viisumipolitiikka rajoittaa tämän unelman toteuttamista.

Titon aikainen sosialistinen johtamistraditio on varmasti osasyynä nuorten poliittiseen passiivisuuteen, joka nousi selkeästi esille tuloksista. Poliittiset sekä yhteiskunnan parantamiseen liittyvät tavoitteet tai niiden puuttuminen eivät saaneet kertomuksissa mainintoja lainkaan. Poliittinen vaikuttaminen on ollut

laskusuhdanteessa tai on vaihtamassa muotoaan myös muissa länsimaissa jo pitkään: äänestysprosentit ovat laskeneet, puolueiden on hankalaa saada ehdokaslistoja täyteen sekä nuoret eivät halua kuulua poliittisiin puolueisiin. Nämä seikat puoltavat tätä yleiseurooppalaista trendiä.

Tutkittaessa onnettoman elämän kertomuksia, lähes jokaisesta niin tytöillä kuin pojilla nousi esille huume- ja päihdeongelmat ja tytöillä jokaisella prostituutio. Nämä onnettoman elämän kuvaukset nousisivat esiin varmasti samanlaisissa kertomuksissa missä päin maailmaa tahansa, mutta Balkanin niemimaalla nämä ongelmat ovat ainakin Euroopan mittakaavassa todellisempia kuin muualla. Alueen läpi kulkee ammattimaisten rikollisliigojen ylläpitämiä huume – ja ihmis- salakuljetusreittejä ja köyhyys sekä epätoivo saattavat ajaa nuoria kohtalokkaisiin ratkaisuihin. Kun ei ole työtä ja työura on epävakaava (Pulkinen 2002, 18–19) voidaan olettaa, että elämä ajautuu epävakaaviin ratkaisuihin.

Kaiken kaikkiaan nuorten käsitys onnellisesta tulevaisuudesta ja kuvista liittyivät, opiskelupaikkaan, työntekoon, taloudelliseen hyvinvointiin ja perheen olemassa oloon. Onnettoman elämään taas liittyi kouluttamattomuus ja sen myötä työttömyys ja moninaiset taloudelliseen puutteeseen liittyvät henkilökohtaiset ongelmat.

Tutkimuksen yhdeksi merkittäväksi tulokseksi voidaan lukea myös se, että uskonnon merkitys ei tullut mitenkään esiin kertomuksissa. Ehkä sodan ”varjo” on vielä vaikuttamassa tähän tai sitten se, että yleensäkin Eurooppalaiset nuoret eivät pohdi elämän turvallisuutta sodan tai uskonnollisten erojen näkökulmasta. Toisaalta kun Eurooppalaisilta kun Eurooppalaisilta nuorilta on aiheesta tiedusteltu, on Latviassa ja Liettuoissa elävistä nuorista yksi kahdesta kokenut asuinympäristönsä turvattomaksi (EU 2004, 1-8).

Mahdollisen uuden aseellisen konfliktin tai täysimittaisen sodan uhka jäi aineistosta ehkä hieman huomiota herättävästi tulematta esiin. Vaikka tilanne on Bosnia-Hertsegovinassa Yhdistyneiden Kansakuntien mittavan rauhanturvaoperaation ansiosta saatu rauhoitettua, on ilmassa silti vielä havaittavissa etnisiä

jännitteitä ja vastakkainasetteluja. Etenkin muslimien ja serbien välillä on havaittavissa hetkittäistä kireyttä ja turhaa nokittelua puolin ja toisin. Esimerkkinä tästä sopii se, että Banovicin serbikylien jälleenrakennus on talojen korjaamista, teiden päällystämistä, kunnallistekniikkaa ja tietoliikenneyhteyksiä myöten jätetty täysin kansainvälisten avustusjärjestöjen varaan. Samat ongelmat ovat taas käänteisinä edessä Serbitasavallan (Republika Srpska) puolella, jossa vastaavasti muslimitaajamat ovat jääneet kehityksestä huomattavasti jälkeen. Toisaalta on myös lohdullista, ettei tuloksista noussut mitään suurempaa kansallismielisyyttä esiin.

Opinnäytetyön toteuttaminen lähti liikkeelle BosnaFaces-projektin ohessa poh-tiessani, että minkälaista elämää festivaalitiimin 15–16 vuotiaat nuoret tulisivat elämään ja mitä he tulisivat elämältään haluamaan. Toisaalta, minua kiinnosti mitä pelkoja tai ei toivottuja elementtejä he voivat kohdata kasvaessaan aikuisiksi. Tutkimuksen taustalla ja työn itseisarvona oli saada bosnialais-nuorten ääni kuuluviin. Halusin myös haastaa nuoret kuvittelemaan omatoimisesti ja tietoisesti tulevaisuuttaan, jota kautta he myös mahdollisesti saisivat työkaluja käsitellä elämäänsä ja valintojansa erilaisissa tilanteissa matkatessa kohti aikuisuutta.

Tulokset vahvistavat sitä käsitystä, että nuorilla kautta Euroopan on hyvin samankaltaisia tulevaisuusodotuksia, vain elementtien tärkeysjärjestys sekä toimintamallit niihin pääsemiseksi vaihtelevat maittain ja kulttuureittain.

Jatkotutkimus tämän aiheen tiimoilta on tärkeää ja taatusti mielenkiintoista. Bosnia-Hertsegovinassa elävät nuoret ovat loistava tietopankki tutkittaessa sodan ja sosialismin kaatumisen luoman murroksen jälkeistä elämää tai seurattessa - Euroopan mittapuulla – takapajuisen valtion kehitystä ja rakentamista kansainvälisestä talouskriisistä kohti Euroopan Unionin täysvaltaista jäsenyyttä. Jatkossa tutkimusta voitaisiin hajauttaa erilaisiin painopistealueisiin, sillä tällä toimenpiteellä tutkimuksella pääsisi paremmin pintaa syvemmälle nuorten maailmassa.



Tutkijan näkökulmasta tutkimusprosessi oli hyvin mielenkiintoinen, opettavainen ja haastava. Sukeltaminen uuteen aiheeseen, tässä tapauksessa bosnialaisten nuorten maailmaan, on aina löytöretki kohti tuntematonta. Samaan aikaan haluaa kaiken mahdollisen tiedon aiheesta, kun taas toisaalta joutuu rajaamaan aihettaan, ettei työtaakka paisu liian massiiviseksi. Uudessa kulttuurissa toimiminen asetti myös omat haasteensa. Kielimuuri, itselle uudet toimintatavat ja ajankäytön erilaisuus toivat etenkin aineiston keräämiseen haasteita. Myös analyysivaiheet ja raportin kirjoitusprosessi itsessään oli pitkä ja tuskallinen, tarttumapintaa oli paljon ja kokonaisuus tuntui alkuun pitkään laajalta sekä hallitsemattomalta. Vauhtiin päästyäni tutkimisesta jopa alkoi nauttia.

Opinnäytetyön pitkätkö yli kahden vuoden tekoaika ei mielestäni vie siltä mitään tieteellistä painoarvoa pois, sillä tutkimusprosessi on kautta linjan ollut aineistolähtöinen ja pitkään jatkunut pohdinta antaa mielestäni työstä nousseelle tiedolle enemmän syvyyttä. Tutkimuksen tuomat tiedot vain kasvattivat mielenkiintoani ja tiedonjanoani vieraita kulttuureja ja niistä tulevia ihmisiä kohtaan, mistä on varmasti hyötyä työelämässä kansainvälisen sekä monikulttuurisen nuoriso – ja järjestötyön saralla.

### 8.1 Opinnäytetyön luotettavuus

Olen arvioinut opinnäytteeni luotettavuutta läpi koko tutkimusprosessin ja sen tulosten raportoinnin ajan. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi ulottuu koko tutkimusprosessiin: tiedonkeruu menetelmien valintaan, aineistonkeruuseen, tutkimusaineiston arviointiin, laadullisen aineiston analyysin eri vaiheisiin ja raportointiin (Latvala ja Vanhanen-Nuutinen 2001, 30). Kriittinen tarkastelu ei noudata tarkkoja sääntöjä, koska jokainen tutkimus on ainutkertainen ja tilannesidonnainen, kuten tämäkin.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioin sisältö- ja tilannekohtaisesti sekä erityisesti valitessani aineistolle sopivaa analyysi-viitekehystä. Tutkimuksen sisäinen luotettavuus lähtee siitä, että tiedon tulee pysyä muuttumattomana tutkimuksen kuluessa ja ilmiöt tulee kyetä tavoittamaan sellaisina, kuin ne osallistujat ne il-

maisevat (Nieminen 1997, 215–219).

Näin tässä työssä tärkeäksi sen, että tutkittavien kertomukset erilaisista tulevaisuuden visioista päätyivät tähän raporttiin suorina lainauksina sekä liitteisiin mukaan sellaisenaan. Referoidut koosteet vastauksista ovat lähes aina kirjoittajan mielipiteen tai mielentilan sävyttämiä, siksi raportoinnissa käytettiin suoria lainauksia referoinnin sijaan.

Projektityöskentelyn ohessa tekemiäni havainnoiteja pyrin tekemään mahdollisimman vilpittömästi ja toverillisesti. Olin tiiviin kolmen kuukauden mittaisen työskentelyjakson ajan yksi jäsen 13 henkisestä festivaalitiimistä, enkä antanut ohjaaja-statukseni dominoida liikaa työskentelyä, sosiaalista kanssakäymistä tai yleistä olemista. Näistä luotettavuuspohdinnoista poiketen voidaan kuitenkin ajatella, että tällaisen aineiston tulkintaa saattaa heikentää sille tehty käännöstyö. Käännökset edellyttävät erinomaista kielitaitoa niin Slaavin kuin Englannin kielen, jotta määritelmät tulevat oikein ymmärretyksi ja tulkituksi.

## 8.2 Opinnäytetyön eettisyys

Laadullisen tutkimuksen eettisyys on tärkeää. Kohdejoukkoa valittaessa on myös tarkkaan syytä harkita, mikä on tutkijan suhde tiedonantajiin (Latvala ja Vanhanen-Nuutinen 2001, 39). Punnitsin siis etukäteen opinnäytetyön merkitystä ja seuraamuksia, päätyen johtopäätökseen, että työ on eettisesti oikea, kuten Mäkinen (2006, 11) toteaa. Tämä opinnäytetyö on pyritty toteuttamaan vapaaehtoisuuden, tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin ja tutkijan ja tutkittavien välisen luottamuksen puolesta moitteettomasti. Tutkittavat tiesivät myös alkaessaan kirjoittamaan kertomuksiaan sen, mihin he olivat ryhtymässä ja mihin heidän kirjoituksiaan tullaan käyttämään. Aineiston keruun alussa osallistujille on hyvä selittää, mikä työn tarkoitus on, ja mikä osuus heillä on (Mäkinen 2006, 11). Vaikka tutkimukseni käsitteli myös hankalia aiheita, päällimmäisenä ajatuksena oli se, että tutkimukseen osallistuminen ei saa vahingoittaa henkilön minäkuvaa tai loukata osallistujan itsetuntoa.

Tutkimusetiikkaa huomioin työssä myös siten, että tietoa en luonut tietoa tyhjäs-

tä enkä väärentänyt sitä (Mäkinen 2006, 11-12). Tietoa, jota nuoret tuottivat, pyrin pitämään myös yleisellä tasolla ja esittelemään sen yleisesti hyväksytyjen tapojen mukaan. Opinnäytetyössä pitäydyttiin vain niissä tiedoissa, joilla on merkitystä työn kannalta. Havainnoidessani Banovicin elämää kirjoitin havaintopäiväkirjaa projektipäiväkirjan ohessa, muistiinpanoissa käsittelin Banovicissa näkemiäni, kokemiani ja kuulemiani asioita. Muistiinpanoista käytin tutkimuksen tuloksissa mahdollisimman pelkistettyjä ajatuksia, kun taas yhteenvedossa, johdopäätöksissä ja pohdinnoissa virkistelin muistiani hieman syvemmillä pohdinnoilla. Tällä pyrin siihen, etten itse vaikuta liikaa tutkimuksen lopputuloksiin.

En kuitenkaan ollut eettisessä mielessä täysin vapaa, vaan jouduin koko työn ajan ottamaan huomioon, sen minkälaisessa elämäntilanteessa nuoret olivat sekä mitkä olivat Banovicin normit, lait ja yleiset eettiset käsitykset (Mäkinen 2006, 34). Opinnäytetyön yksi tärkeä eettinen perusta oli myös se, että tulokset pitävät paikkansa, ne voidaan tarkistaa, mahdollisesti yleistää ja julkistaa ilman, että mahdollisia virheitä peiteltäisiin (Mäkinen 2006, 102).

## LÄHTEET

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY

Alumnieeni.com-sivusto. 2009. "Bosnia-Hertsegovinan tilastotietoa". [www-dokumentti]. <[http://fi.alumnieeni.com/ba\\_fi.asp](http://fi.alumnieeni.com/ba_fi.asp)>. Luettu 26.11.2009.

Eskola, J. & Suoranta, J.1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Euroopan Elin- ja työolojen kehittämissäätiö. 2008. Elämän laatu Euroopassa - tutkimuksen yhteenveto. [www-dokumentti]. <<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2004/95/fi/1/ef0495fi.pdf> >. Luettu 4.11.2009.

Hautala, Helena & Moilanen, Laura. 2008. Bosnia ja Hertzegovinan tulevaisuus. Akatemia.info-verkkójulkaisusarja. [www-dokumentti]. <<http://www.akatemia.org/site/bosnia-ja-herzegovinan-tulevaisuus>>. Luettu 3.11.2009.

Helsingin Sanomat. 2009. Bosnian sodan uhrilukua tarkistettu reilusti pienemmäksi-artikkeli. [www-dokumentti]. <<http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Bosnian+sodan+uhrilukua+tarkistettu+reilusti+pienemm%C3%A4ksi/1135238074680>>.Luettu 22.10.2009.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy

Kaldor, M. 1999. New & Old Wars: Organized Violence in a Global Era. Cambridge: Polity Press.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampere: Tampereen yliopisto.  
Kuivakangas, J. 2002. Kuuluuko ääni, löytyykö keinot? Lähtökohtia lasten pahoinvoinnin tarkasteluun. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen S. & Nikkonen, M. (toim.) 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY, 21–43.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nieminen, H. 1997. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Paunonen & Vehviläinen- Julkunen. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. WSOY, Juva, 206–214.

Pinkland Project Proposal. 2006. [www-dokumentti]. <<http://www.pinkland-ba.cjb.net>>. Luettu 22.9.2009.

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Seppänen, E. 2008. Nuorten tulevaisuuskuvat. Helsinki: Sitra & Tekes.

Vuorela, S. 2005. Haastattelumenetelmät. Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. (toim.) Käytettävyystudkimuksen menetelmät. Tampereen yliopisto, Tietojenkäsittelytieteiden laitos.

Vuorinen, S-J. 2006. ”Kaikkien on mukavampaa olla kun toinen voi hyvin!” Mitä on hyvinvointi lasten kirjoittamissa eläytymistarinoissa? Helsingin Yliopisto: Kotitalous – ja käsityötieteen laitos. Kandinaatin tutkielma.





## Liite 2. Tarinoiden koodaus

**ONNELLINEN****Elinolot (E)**

Asuminen (a)

Tulot (t)

Koulutus (k)

Terveys (te)

**Sosiaaliset suhteet (S)**

Perheyhteys (p)

Paikallisyhteys (pa)

Ystävyyssuhteet (y)

**Itsensä toteuttaminen (I)**

Arvonanto (ar)

Harrastukset (h)

Poliittiset voimavarat (p)

Yhteiskuntaan integroituminen (yi)

**ONNETON****Elinolot (E)**

Kodittomuus (k)

Köyhyys(kö)

Kouluttamattomuus (ko)

Sairastuminen (sa)

**Sosiaaliset suhteet (S)**

Perheettömyys (pe)

Erakoituminen (e)

Yksinäisyys (yk)

**Itsensä toteuttaminen (I)**

Epäarvostus (ea)

Harrastamattomuus (ha)

Poliittinen passiivisuus (pp)

Syrjäytyminen (sy)